

Oud en Wit

een monoloog voor Annemarie Prins

door Sophie Kassies

versie augustus 2015

Tekst voor een voorstelling naar een idee van Annemarie Prins, regie Gerardjan Rijnders. Muziek van en door Marieke Grotenhuis (accordeon). Decor en kostuums Tessa Verbei. De productie ging in première in het Zeeland Nazomerfestival 2015. Het schrijven van de tekst werd mede mogelijk gemaakt door de familie Beukema-van Vessum.

Annemarie Ik wil heel graag dat u veel van mij houdt.
Qua liefde ben ik een bodemloze put.
Bewondering is ook fijn.
Liefde is beter.
Maar veel gevraagd – bescheidenheid is nooit mijn sterkste kant geweest.
Het is een zucht, een van mijn zuchten,
de moeder aller verslavingen:
schenk mij uw genegenheid en ik ben in de wolken,
bemin mij en ik kruip voor u door het stof.

Met mijn gehunker ben ik een aanwinst voor elke productie, goed gezelschap op partijtjes, steun en toeverlaat voor menigeeen. Men hangt aan mijn lippen, men lacht om mijn grappen – zo oud en nog zo geestig – ze trappen er in, ik word gewaardeerd, op handen gedragen, ja, men houdt van mij –

Ik moet weg.
Ik ben misselijk.
Ik walg van mezelf, van het gebedel, de lolligheid, de leugens,
als ik niet maak dat ik wegkom gebeuren er ongelukken.
Ik ga.

Mijn trouwe Gipsy Moth staat klaar, ik ren erheen, start de propeller en verdwijn.
Kleiner en kleiner wordt alles onder me en ik zelf ook, steeds kleiner, mijn vliegtuig niet meer dan een stipje in de donkerblauwe lucht.

Ik ben alleen.

Het oerwoud wacht.

Van bovenaf zie je dikke lobben, een bobbelig landschap met kronkelrivieren. Hier beneden wirwar. Struikgewas, kreupelhout, lianen. Honderden miljoenen bomen. Gespierde, leerachtige stammen steeds verder splitsend in takken, twijgjes, steeltjes, bladeren, nerfstructuren, minuscule vezeltjes, moleculaire kanaaltjes, nanomondjes. De eerste paar honderd meter lijkt er zoiets als een pad te zijn, maar al gauw moet ik mijn kapmes tevoorschijn halen. Ik hak door varens en luchtwortels. Stap voor stap baan ik me een weg.

Ik ben zo bang dat ik het niet meer haal, mijn examen. Mijn examen Mensch.

Als ik de opgaven maar wist.

Dat het eens flink mis ging. Een natuurramp. Oorlog. Desnoods een gifvolk. Langdurige stroomuitval. Een epidemie. Pest. Cholera. Dan wist ik het wel. Ik ben goed in ziekte en dood. Hoe terminaler, hoe beter.

Ik doe alles: koken, voeren, billen afvegen.

Maar daar red ik het niet mee.

Mijn eigen kanker hebben ze intergalactisch weggestraald in het ziekenhuis met de vreselijke naam, dus daar valt ook geen eer meer aan te behalen.

Toch heb ik wel mijn best gedaan.

Pionier van het politieke tejater in de jaren zestig.

Ik weet alleen niet zeker of dat wel telt. Iedereen was toen goed.

Een kind geadopteerd. Dat haalt mijn gemiddelde flink op. Eigenlijk zou dat alleen al het diploma waard zijn, als je naar de feiten kijkt.

Als je kijkt naar de man die hij geworden is.

Maar Motieven worden in het eindcijfer meegeteld. Dus...

En ik heb op mijn oude dag in de derde wereld gewerkt.

Aan volksverheffing gedaan onder zwarten en kleurlingen.

Dat moet iets waard zijn.

Ik rook een sigaretje op een omgevallen boom.

O fuck! Een paar meter van mij af ligt een slang, klaar om toe te schieten.

Ik hou mijn adem in. De rook van mijn sigaret kringelt omhoog. Misschien schrikt dat hem af. Toch goed dat ik niet gestopt ben. Of het maakt hem agressief, dat kan ook, je weet het niet met reptielen. Zolang ik me niet beweeg gaat alles goed. Hoop ik. Of moet ik met één snelle slag zijn kop afhakken? Hij zal er wel genoeg van krijgen.

Geduld.

Ademen, meer wordt er niet verlangd.

Zonde van de sigaret. Helemaal opgebrand. De as valt.

Geen reactie.

Ik zit beroerd. Behoedzaam strek ik mijn rug. Er gebeurt niets.

Hij ligt nog precies als eerst. Zou hij dood zijn? Heel voorzichtig sta ik op en sluip naar hem toe –

Het is de ceintuur van een gestreepte badjas. Een badjas die ik ken. Mijn vader moet hier pas nog geweest zijn. Paps?

Het blijft stil.

Geritsel. Het komt dichterbij. Een aap misschien? Een inboorling?

Beweging in het struikgewas, de varens wijken opzij – het is mijn Amerikaanse vriend! In zijn hand een envelop met hele bijzondere postzegels.

Hij mailt uit Phnom Penh, waar hij aan culturele wederopbouw doet. Hij kent mijn Beckett werk uit de jaren tachtig. Of ik een workshop wil geven aan Cambodjaanse actrices.

Of ik wil komen Becketten in Cambodja.

Breien voor Vietnam. Zat er weer zo'n gebatikte studente. 'Maar ik brei voor Vietnam.' Ze breiden zich suf.

Kinderkleertjes vooral. Snel klaar. Ze werden ook steeds kleiner, de Vietnamese kindertjes.

Cambodja? Nee, dat kan niet. Daar kan ik niet heen. In Cambodja kan ik mij niet vertonen.

Al die onopgemerkte doden die ik daar op mijn geweten heb. Cambodja heb ik laten stikken.

Jaren zeventig. Ik ben net zo blij dat ik van Vietnam verlost ben. En van het politieke tejater. Ik wil eindelijk aan het ik-tijdperk beginnen.

Ik ben weer eens getrouwd. Ik brei voor mijn eigen baby. Ze groeit voorspoedig, net als mijn breiwerken.

De kans op een tweede baby is klein, maar ik wil een echte moeder zijn met een echt gezin met echte kinderen, minstens twee – één ei is geen ei, er kan er altijd eentje bij. Voor ik het weet is er een broertje op til. Een klein taai jongetje van drieëneenhalf met ogen als kooltjes vuur. Hij komt aan op Schiphol. Temidden van een kudde Koreaantjes in lichtblauwe trainingsjasjes met in witte letters 'Victory'. Meegeleverd een papiertje met een stuk of wat Koreaanse woorden. Om de communicatie te vergemakkelijken.

Kijk, daar kan ik Cambodja niet nog eens bij hebben. Ik kan niet voor heel Azië opdraaien. Dat is dan spijtig, van die twee miljoen doden – ik kan niet overal tegelijk zijn.

Cambodja – ik heb het niet gewußt. Bijna niemand, toen, maar dat maakt niet uit. Het examen Mensch kent geen gewogen gemiddelde. Wie wegkijkt is medeplichtig. Dat heeft mijn generatie met het Zweedse wittebrood ingelepeld gekregen.

Dus misschien moet ik juist gaan om mijn schuld uit te boeten?

Ik kijk op internet. Welcome to Cambodia.

Geciseleerde danseresjes, vervaardigd door de hofpatissier, met vergulde croquebouches op het hoofd. Bedaarde pasjes op onbegrijpelijke muziek, beeldschone poppetjes van Chinees porselein, snuisterijen.

De kunst der inlanders is van een groote verfijning.

Dat wordt niks met uitboeten, dat zie ik nu al. Die gaan alleen maar buigen en glimlachen.

Moet ik daarvoor Beckett uit zijn graf sleuren?

Terwijl boven mijn hoofd papegaaien krijsend wegvliegen, hak ik mijn weg vooruit. Ik schiet lekker op. Achter me aan holt de Amerikaanse vriend. ‘Annemarie, please! Listen to me.’ Dat hij het zo leuk zou vinden. Dat het zo goed zou zijn voor de actrices. Dat Beckett universeel is. En bovendien: ‘Think how good it would look on your cv!’

Die is leuk. Okay, you win!

Ik mag weg. Weg uit dit lauwe, zachte bestaan. Weg van collega’s, burens, bekenden. Weg van mijn kinderen, mijn vrienden. Weg uit de seniorenwoongroep, weg uit het spraakmakende beeldbepalende flatgebouw van het internationaal vermaarde architectenbureau, [en weg van hier, weg uit dit Zeeuws Archief, uit dit huis vol donkere schimmen en krakend wit gesteven verhalen.]¹

Ik zal achteloos zeggen: ‘Nee, dat gaat niet, dan werk ik in Cambodja.’

Maar of het me ook maar een stap dichterbij m’n diploma brengt?

Het schemert. De duisternis valt snel in de tropen. Ik klim in een kapokboom en nestel me in de holte tussen twee takken.

¹ alleen in Middelburg

Aan de voet van mijn boom is een klein kampement. Bij het licht van een carbidlamp zit iemand te schrijven. Het is het mollige meisje met de blonde vlechten. Schöne, blonde Zöpfen. Ze ruikt naar citronella.

Ik laat mij aan een liaan naar beneden zakken. Ik hang ondersteboven, zodat ik in haar schrift kan kijken.

Ik word zuster. Ik ga naar Afrika om te werken in het ziekenhuis in Lambarene. 's Ochtends sta je daar wel om vijf uur op om de zieken te verzorgen. Eerst moet ik de po's inzamelen en legen. Dan moet ik iedereen afsponzen.

Wonden moeten opnieuw verbonden worden. Van heinde en ver komen de moeders met hun negerkindjes. Als een negerkindje huilt zie je de tranen heel duidelijk over zijn wang rollen. Schattig is dat. Maar bij mij huilen ze niet, want ik stel ze gerust voordat dokter Schweitzer met zijn ijsskoude stethoscoop hun hartjes beluistert.

's Avonds mag ik bij de dokter en zijn vrouw in de salon verstelwerk komen doen. Hij maakt zijn handen schoon met lysol voor hij aan het harmonium gaat zitten. Zijn vrouw zingt met haar warme alt lutherse hymnen. Soms moet ik een beetje huilen.

Na een poosje vraagt de dokter mij voor het leprozenhospitaal. De mensen daar zijn er heel erg aan toe met vreselijke verminkingen. Ik doe net of ik het niet zie. Ik neem zelf ook een beetje lepra. Aan mijn linkerhand. Er komt een cameraploeg van het Polygoonjournaal. Ze filmen mij met mijn patiënten. In het laatste beeld heb ik een kindje op de arm. Samen zwaaien wij naar de camera.

Paps, zit je in de Cineac? Zie je mij?

Ik zie jou. Daar zit je.

Achterin als altijd, bang om mensen te hinderen met je lengte.

Ben je trots?

Vind je me goed?

Hou je van me?

Hij is dood, zeg ik, hij is al lang dood. Ze hoort me niet.

Wat ook kan: dat je op de uitreiking het verkeerde diploma krijgt.

Of dat er helemaal geen uitreiking is. Dat je helemaal voor niets hebt gewerkt.

Ploing!

Een bericht van mijn kleindochter. Ze werkt op het moment in de kinderopvang in Rio. Tussen de lijmsnuivertjes. Negentien is ze. Ze zegt: Aan onbegonnen werk kun je maar het beste meteen beginnen.

Bij zonsopgang klim ik naar de top van de kapokboom. Ik kijk uit over de wijde omgeving.

Zeven reizen in zeven jaren heb ik gemaakt naar het land van de Grote Vernietiging. Met Beckett in mijn koffer tussen het ondergoed.

Mooy pi, nou, gdai som keum, m'dong tee-ut knyom jong
g'dai, nou

Interieur. Dag. Een studio in Phnom Penh. Februari 2005.
Het is warm. Een oude, witte vrouw geeft les. Een tolk
tolkt.

Ik ben nog nooit zo ver weg geweest.

Ik kijk. Ik luister. Beckett in het Khmer.

Betekent het iets, of niet en wat?

Beckettzinnetje in het Khmer 'g'dai som keun tou'

'Ik ga mezelf (voor zover ik daartoe in staat ben) iets
vertellen dat, hoop ik, vol zit met hoop voor de toekomst'

Jaja. Hoop te over.

Phnom Penh. Alles is er te koop. Kleine meisjes of
jongetjes, al naar gelang. Politie-agenten. Een plekje in het
ziekenhuis. Illegaal gekopieerde films en spelletjes. De
complete *The bold and the beautiful* op dvd voor een paar
dollar. Voor als ik echt oud word.

De mensen glimlachen en buigen. Hun zwijgen is een dikke
mist, een vuile smog die in de ogen, de oren, de monden is
vastgekoekt. Je kunt beter niet de aandacht trekken.

De Grote Vernietiging kan zomaar opnieuw beginnen.

Ik had gelijk. Het wordt niks met schuld uitboeten.

Kastijding en klaar? Vergeet het. Buigen en glimlachen is
de straf. Gruwelijk en eeuwig, typisch Aziatisch
raffinement.

Ik laat het er niet bij zitten. Ik weet wat me te doen staat. Ik moet naar Tuol Sleng, het genocidemuseum. Als ik ergens kans maak op kastijding dan daar:

‘Het wordt afgeraden om dit museum met jonge kinderen te bezoeken en ook door volwassenen die snel geëmotioneerd zijn. Een bezoek aan dit museum en aan Choeung Ek, de Killing Fields, maakt vaak een zeer indringende indruk op mensen.’
Misschien kan ik een tienrittenkaart krijgen.

Het instituut.

De groene grasperken.

De geblokte tegels op de vloeren in de gangen, in de lokalen, op de galerijen.

De stilte. De voetstappen.

Beklemming en verlatenheid.

En dan sta ik oog in oog met de foto's. Dit zijn ze, mijn onopgemerkte doden.

Het ene gezicht na het andere. De Rode Khmer hield de administratie nauwgezet bij. Mannen, vrouwen, kinderen, vrouwen met kinderen. En meer en meer en meer.

De bijbehorende schedels in een vitrine. Geen doen om bij elkaar te puzzelen.

Ik probeer in te zoomen.

Een vrouw met een vierkant gezicht. Een jongen, hij lacht een beetje. Een angstige man. Een oude vrouw. Een slungel met een stupide blik. Een mager meisje.

Hier is niet tegenop te zoomen. Het lukt me niet. Zodra ik naar een foto kijk, ben ik de vorige alweer kwijt. En het is geen Alzheimer.

Blijkbaar is mijn medemenselijkheid niet toereikend.

Ineens snap ik het. Het instituut wint. Dit instituut met zijn geblokte tegels, zijn stilte, zijn voetstappen. Met zijn cellen, zijn horrorplaatjes, zijn martelwerktuigen.

Het wint het van de mensen, van hun gezicht, hun oogopslag. Hun precieze gelaatstrekken, de fijne lijntjes en schaduwen die iemand tekenen, die maken wie hij is, was. Dit instituut walst iedereen plat. Hier heerst de dictatuur van het leed. Dit zijn de voorschriften: verontwaardiging, afschuw, medelijden. Wie niet huilt is een onmens.

Rond de vitrine met de schedels is niemand te zien. Ik schuif het glas opzij en pak een hoofd. Hup, in de rugzak, lekker weggepropt tussen de cadeautjes voor thuis. Twintig zijden sjaals, kosten drie keer niks. De hersenpan schuurt zachtjes tegen mijn schouder terwijl ik het hek uit loop.

Terug in mijn hotel haal ik hem tevoorschijn.

Zal ik een beetje voor je zingen?

neuriet Een Moriaantje

Met een babyborstel borstel ik de haren die zijn achtergebleven; haar vergaat niet zo snel, van dat dikke Aziatische zeker niet. Mijn zoon heeft zulk haar. Bij elke slag van de borstel glanzen ze een beetje meer.

Ergens moet ik nog een restje amandelolie hebben. Ik wrijf er het schedeldak mee in, ik zelf de slaapbeenderen. Ik wis

het stof uit de oogkassen. De drie overgebleven tanden
poets ik met een nat watje.

Op de commode maak ik een bedje van de sjaals en leg het
hoofd erop. Zonder troost gaat het niet

Ik moet trouwens niet vergeten te vertellen van de jood uit
Wenen die in Rwanda aan Vergangenhheitsbewältigung
doet.

Vlakbij barst een hoestbui los. Er zit iemand op het hek van
mijn balkonnetje. Terwijl mijn kamer op de derde
verdieping is. Het is een oude – wat zal het zijn? Vrouw,
denk ik. Haar gezicht is gerimpeld, ze is zo goed als kaal. Ze
rookt een pijpje. Vanaf het hekje buigt ze voor me. Ze
glimlacht niet. Ik buig terug. Wat doet ze hier? Hoe is ze op
mijn balkonhekje terechtgekomen? Moet ik haar
wegsturen? Ik heb haast, mijn actrices wachten. Terwijl ik
mijn tanden poets valt mijn blik op de commode. Alleen
een stapeltje keurig opgevouwen zijden sjaals. Vanaf het
balkon zie ik nog net een kaal oud vrouwtje de straat
uitlopen.

‘Mooy pi baay, nou, gdai som keum, m’dong tee-ut knyom
jong g’dai som keum, nou’

‘Ik ga mezelf (voor zover ik daartoe in staat ben) iets
vertellen dat, hoop ik, vol zit met hoop voor de toekomst.’
Voor de verandering ben ik erg tevreden met mezelf. Op
weg naar de studio zie ik het helder voor me. Mijn vrouwen

zijn rond de veertig. Dus ongeveer tien toen de Grote Vernietiging begon. Toen ik tien werd had Montgomery net Rommel in de pan gehakt.

Ik denk dat ik het durf. Ik denk dat ik het kan. Ik denk dat ik het moet doen.

Kijken door hun meisjesogen. Een voorstelling maken. Over de grote vernietiging. Met Sina, Sokly en Theary. Aan het eind van de dag leg ik het hen voor. Ze willen. De Amerikaanse vriend ook blij, hier kan hij mee voor de dag komen bij zijn geldschietters.

Ik trakteer mezelf op een zo goed mogelijke fles witte wijn. Ik doe het eerste seizoen *Bold & Beautiful* in mijn laptop, dat mag wel alvast, ik vergeet het toch weer.

Net als Caroline leukemie heeft en Ridge ontroostbaar is, zelfs door Taylor, en ik mijn laatste bekertje chardonnay inschenk, vliegt de deur open. O mijn god! Een eenheid half geüniformeerde vogelverschrikkers stormt de kamer binnen, aangevoerd door een kaal oud vrouwtje met nog maar drie tanden in haar mond. Een van hen slaat de laptop dicht, ze dringen dicht om me heen en beginnen in mijn oren te schreeuwen. Ben ik soms gek? Ken ik de oude verhalen niet? Dat je de doos niet mag openen, de verboden kamer dicht moet laten, dat je de gouden sleutel weg moet gooien op de bodem van het meer. Wat doe ik als alle verdriet straks naar buiten stroomt, een rivier, een zee, een tsunami van tranen? Jij gaat straks weer weg, terug naar het spraakmakende beeldbepalende flatgebouw van het internationaal vermaarde architectenbureau, zij zijn hier. Wat matig je je aan, waarom moet jij je zo nodig het lijden

van anderen aanmeten, als een jas die je ook weer uit kunt doen? Zij kunnen hem niet uitdoen. Hij past je niet eens, je weet niet waarover je het hebt. Het is niet zomaar een verdrietje, het is de Grote Vernietiging, de honger, de terreur, het afkappen van elke band van liefde, familie, vriendschap, een systeem van wreedheid waaraan niemand ontsnapte. Jij met je goede bedoelingen. Denk je niet dat dit land al genoeg is kwijtgeraakt aan goede bedoelingen? Ga toch je eigen Vergangenheden bewältigen. Die vent in die gestreepte badjas had al lang weg moeten zijn. Jij snapt niets van dit land, laat het met rust, ga weg, verzoen je eindelijk met de geraniums –

Ik heb me niet goed vast, ik glijd weg. Vergeefs probeer ik een tak te grijpen, mijn kop bonkt tegen de stam, welke idioot klimt er ook met een hele fles chardonnay achter de kiezen in een kapokboom, dat is vragen om moeilijkheden –

Hè?

Ik wou dat ik een rivier vond met een boomstamkano. Of een stoombootje met Humphrey Bogart erin. Of zal ik straks een kannibalenstam tegen het lijf lopen? Dat ik eindig in een geurige consommé? Ik mag trouwens geen geraniums. Geraniums zijn verboden door het internationaal vermaarde architectenbureau. Net als wasgoed. Er is maar één oplossing. Ik moet door.

Ik moet met mijn vrouwen aan de slag.
Ik moet een schitterende voorstelling maken.
Ik moet misschien ietsjes minder drinken.
Ik moet rubberlaarzen kopen voor als de regentijd komt.
Ik moet zeker in de vakantie doorwerken.
Ik moet dubbel zo hard mijn best doen.

Ik maak dus niet één maar twee voorstellingen en een radiohoorspel over de Grote Vernietiging, we worden uitgenodigd voor festivals in Singapore en New York, en als klap op de vuurpijl krijg ik een tweede massamoord aangeboden, een bonusgenocide, nog redelijk vers.

Rwanda.

Oei. Dat wordt wat. Mijn vrouwen lijden onbekommerd aan rassenwaan. Ze zijn verbijsterd dat er een baviaan in het Witte Huis zetelt. Maar ik ben onstuitbaar. Ook op dit punt zal ik de wereld verbeteren, het licht verspreiden en zo mijn schulden delgen.

Paps? Ben jij hier? Paps, ik hoorde je wel!

Wie anders laat zulke scheten?

Hij geneert zich misschien.

Hij is ook al zo lang dood. Ik deed reddingswerk en hij piepte ertussenuit. Hij begon te sterven en ik wist niet hoe gauw ik weg moest komen.

Februari 1953. De ramp kwam als geroepen, je blijft niet aan de kant staan als gezonde jongens en meisjes, we zullen hozen, ik steek mijn vinger in de dijk en jij steekt je vinger

in mij, want waar gestorven wordt zal geneukt worden,
overdag kadavers bergen en 's nachts in de rondte bonken.

Wat kon ik anders?

Verdrinken naast mijn vader? Mijn vader die zo goed was,
en niet alleen in de oorlog.

Nee, dan liever dooie koeien ruimen. Hoewel ik me daar
niets van herinner, van koeien. Eigenlijk dat hele Zeeland
gewist, voor eeuwig onder water, alles zout, net als mijn
vader, die ligt daar ergens op de bodem van een sluffer
nooit meer zijn verschrikkelijke scheten te laten.

Proefwerk verprutst.

Geen herkansing.

Hoewel ik sindsdien goed mijn best heb gedaan op
stervende vrienden.

Naast vele ziekenhuisbedden heb ik gezeten, ik heb de
stervenden waarlijk bemind en zonder moeite. Iets zal ik
daar toch mee goedgeemaakt hebben.

Ik zal het me wel verbeeld hebben, die scheet.

Ploing! Dag lieve Annemarie, een dikke kus van mij uit
Soweto. Mijn kleindochter. Heeft de lijmsnuivertjes
verruild voor de aids-weesjes. Onbegonnen werk moet ook
gedaan worden, zegt ze.

Ik ga verder, dieper de groene schemering in. Op naar het
hart der duisternis.

Ik kruis een paadje. Onlangs gebaad, zie ik aan de
weggekapte bosjes. Op de grond ligt een sigarettepeuk.
Mijn merk. Ja, natuurlijk.

Ik weet waar ik ben. Ik ben hier vaak genoeg geweest. Ik vergeet het graag.

Hier liggen ze. Mijn lijken. Mijn eigen massagraf. Killing field, Choeung ek.

Hier heb ik ze eigenhandig onder de groene zoden geschoffeld.

Hij daar is vers. Heeft het aan zichzelf te danken. Altijd hetzelfde liedje.

Hij staat al te loeren.

Hij loert al vanaf het moment dat ik mijn fiets op slot zet.

Ik heb geprobeerd uit te vinden wanneer hij er is en wanneer niet. Ik kom er niet achter. Nul regelmaat.

Reinheid evenmin trouwens. Rust, ja. Rust wel. Rust om te loeren.

Het ergste is dat je er twee keer langs moet. Als je naar binnen gaat en als je er weer uitkomt.

Al die beslissingen elke keer.

Als ik hem aankijk, schep ik verwachtingen.

Negeren is beter, dan ben je ervan af.

Het maakt in feite niks uit: spijt heb je altijd.

Vandaag doe ik of ik hem niet zie.

Als ik hem voorbij ben prikt hij in mijn nek: ‘Dag, mevrouw.’

Naar de hel met hem! Waarom is hij niet in Transnistrië gebleven of waar hij vandaan komt? Ik draai me niet om, ik geef geen antwoord. Hij is vies. Hij is lelijk. Niemand heeft om hem gevraagd. Zelfs zijn moeder niet. En ik al helemaal niet.

Zijn schaduw achtervolgt mij. Hij hangt over mij heen als ik mijn doosje blauwe bessen pak, hij hijgt in mijn oor terwijl ik een geitenkaasje uitzoek. Bij de wijn ruik ik zijn vieze kleren.

Als ik afreken grijnst hij mij alweer aan vanaf zijn stek bij de ingang, die nu uitgang geworden is. Loeren, loeren. Hij hoopt op het muntje uit mijn karretje. Maar ik heb geen geld in mijn karretje. Ik heb zo'n ding, zo'n nepmunt die aan je sleutelbos kan. Ik zet mijn karretje weg. Ik haal het ding eruit en ik hang hem goed in het zicht aan mijn sleutels. Zo. Dat dat duidelijk is.

Gelukkig moet ik nog sigaretten hebben. Als ik mazzel heb, koopt iemand net een blaadje van hem. Of hij moet even de andere kant oploeren, naar een nieuw slachtoffer. Dat ik langs hem kan schieten.

Hoewel ik dan nog eens dat geloer krijg terwijl ik mijn fiets openmaak.

Ik reken mijn sigaretten af en bid dat er iemand bij hem staat. Nee. Nu moet ik wel. Dan heb ik het tenminste gehad. Ik zal alvast vijftig cent pakken zodat ik hem die in het voorbijgaan toe kan stoppen. Zolang ik maar niet binnen zijn aura hoeft stil te staan. Ik kijk in het kleingeldvakje van mijn portemonnee. Er zit alleen een stuiver in. Daar kan ik niet mee aankomen, dat is duidelijk. Nu houdt alles op. Ik heb het echt geprobeerd. Ik heb mijn best gedaan. Ik moet hier voor eens en altijd een einde aan maken. Hij heeft mij lang genoeg geteisterd met zijn aanwezigheid. En ik ben zeker niet de enige. Men zal mij

nog dankbaar zijn. Hij moet verdwijnen. Mij rest niets dan hem uit de weg te ruimen.

Ik doe het zonder omhaal, hij is direct aan zijn eind, en inderdaad, men is mij dankbaar, de bedrijfsleider komt zowaar met een bloemetje aanzetten, en het is niet eens het lulligste bosje uit de winkel, ik leg het bovenop het lijk in een boodschappenkar. Met gepaste aandacht heb ik hem hierheen geduwd. Adieu. Al met al ligt hij er best nog mooi bij.

En op stand ook, zo naast de voorzitter in zijn designpak, de voorzitter waarvan, van de vereniging van eigenaren van het spraakmakende beeldbepalende flatgebouw zonder geraniums en wasgoed, die zich al maanden woedend maakt over de bezoedeling van het tapijt in de gangen.

Wij van de seniorenwoongroep – dat u niet denkt dat wij bejaarden zijn – wij zijn verstekelingen met sociale huur, scheefwoners in alle opzichten, dat zet kwaad bloed.

In het flatgebouw heeft elke gang zijn eigen pasteltint, tapijt, muren, zoldering eender van kleur, a thing of beauty is a joy forever en duur ook, en zo staat het in de brief die we gekregen hebben van de voorzitter:

wat denkt u wel met uw schoenen, uw fietsen en uw rollators, met uw zweet en met uw adem, zwanger van de spijzen en dranken die u tot u neemt, wat denkt u wel, dat u onze rijkdom met uw drek besmeuren kunt?

Wij zullen u bijeenjagen in een der kelderboxen en de deur sluiten en met tape verzegelen zodat u in uw eigen uitwasemingen kunt smoren. Dood aan de kakkerlakken! Oud bent u en lelijk, wat u aanraakt verloedert en de tapijtvervanging kost honderdduizend euro. Was getekend, de voorzitter.

Hem heb ik opgewacht toen hij zijn auto weg wilde zetten in de mechanische parkeergarage. Eén klap met de fietspomp was genoeg. Hij was meteen buiten westen. Ze kunnen niet veel hebben als ze een designpak dragen, is mijn ervaring. Toen heb ik hem weer in zijn auto gestopt en een week of wat ondergronds geparkeerd. De afstandsbediening van de garage ligt op de bodem van het IJ.

Ik geef toe, met deze staat van dienst maak ik weinig kans op het diploma.

Ik had wat meer van jou moeten hebben, paps. Je goedheid, je vriendelijkheid en je terughoudendheid. Misschien komt het nog, de mildheid van de oude dag. Dan mag ik wel opschieten.

Ik hoor gelach en gepraat. Het komt van achter een rotsformatie. Langs een mosbegroeide richel klim ik omhoog en gluur naar beneden. Een groep mensen in een slordige kring. Het zijn inboorlingen, negers, maar ik geloof niet dat het wilden zijn. Ik zie iemand spelen met z'n smartphone, ik zie shirts met logo's die ik ken, afgezakte

trainingsbroeken en strakke jeans. Een van de vrouwen rommelt in een hippe handtas. Niemand ouder dan vijftwintig. Zal ik naar ze toegaan? Ik durf niet goed. Ik kan daar niet goed tegen, zoveel mensen. En deze zijn zo jong en zo zwart, ze zien me aankomen. Oud en wit. Hoe ouder hoe witter.

Een van de mannen staat op. De anderen houden op met praten en kijken naar hem. De smartphone verdwijnt in een broekzak, de hippe tas gaat dicht. De man neemt een kapmes in zijn hand. Het is er precies zo een als ik heb. Hij begint te spreken in een taal die ik niet ken. Toch kan ik hem goed volgen.

Het geheim van de machete is dat je vaart moet maken, anders heb je geen impact. Het gaat niet om kracht, het gaat om swing. Het lemmet moet in één keer door huid, pezen, spieren en bot klieven.

Bij juist gebruik van het kapmes word je minder smerig. Hoe scherper de snede, hoe beter je weet hoe het bloed uit de wond stroomt.

Het is jij of hij.

Het gebruik van het kapmes is een ambacht. Heel iets anders dan een vuurwapen. Je hoeft het slachtoffer in principe niet aan te raken, maar hij is vlakbij, als een danspartner. Je ruikt hem. Misschien plast of poept hij. Hij zweet. Zijn gezicht is verwrongen, hij probeert weg te kruipen, zijn ledematen schudden en trillen terwijl hij je probeert af te weren. Neem deze dingen goed in je op, ze voeden je afkeer van hem.

De eerste wond die je toebrengt geeft je waarschijnlijk respijt. In dit ene ogenblik prepareer je je volgende slag. En de volgende. Je zult merken dat dit instinctief gebeurt. Je vindt vanzelf het ritme. Je hartslag en ademhaling zijn versneld, je angst maakt je scherp, opgewonden. Hij gaat het niet redden, hij maakt geen schijn van kans, hij stinkt, hij huilt, hij probeert nog steeds weg te kruipen, vergeefs, je lichaam werkt moeiteloos door, zijn vlees is niets voor jouw mes, zijn bloed gutst over de grond. O, kijk, het sijpelt ook uit zijn mond, een sliertje loopt zijn hals in, dat hemd is reddeloos, daar helpt geen vanish oxi action aan. Zullen we hem aan zijn voeten ophangen als een varken om leeg te bloeden? Hij trapt naar me, de klootzak, ik zal hem krijgen, trappen kan ik ook, ja, dat had je niet gedacht, ik hak die poot van je af, dan is het wel uit met dat getrap. Wat een smeerboel. Ik blijf niet bezig, waarom is hij nog niet dood? Ik moet z'n keel doorsnijden, hoe hou ik hem vast? Z'n haar is te kort, een oor misschien, de neus, zijn schedel tegen de grond drukken, hij maait en zwaait, ik zet een knie op zijn kop, het kraakt een beetje, hij krult zich op als een pissebed, ik kan er niet bij, ik moet door, er zijn er nog zoveel. Dat vrouwtje die de tranen over de wangen lopen, genoeg gegriend, tsjop! Precies tussen schouder en hals, de slagader pompt het bloed naar buiten, ik sta te glibberen in mijn net gekochte rubberlaarzen. Ik ruik het, inhaleer die metalige geur die ik als kind al zo lekker vond. Ik lik er een beetje van op, op mijn leeftijd krijg je geen aids meer. Door moet ik, door, mijn machete maait het hoofdje van een kleuter af, zijn krijsende moeder stort zich op hem,

probeert het weer op de romp te krijgen, ik kap haar
handen af en stap over haar heen, de grond is plakkerig aan
het worden van het opdrogende bloed, ik doe mijn laarzen
uit, het trekkerige gevoel aan mijn blote voeten is
opwindend, ik groei, ik ben veel groter dan ik ooit geweest
ben, mijn mes doet zijn werk, ik zuig alles in mij op, ik dans
rond tussen de afgehakte ledematen, ik spring op een
borstkas om de ribben te breken, ik raap een kinderhandje
op, drogen zal ik het en op mijn voorhoofd dragen, in
dierbare herinnering aan al deze lijken, hun grimassen, hun
stank, hun dood, ik baad mij in de organen die uit hun
buiken stulpen, ik smeer mij in, de lever, de nieren, ik knijp
een milt uit boven mijn hoofd, warm stroomt het bloed
door mijn witte haar, ik open mijn mond en drink met volle
teugen, mijn rode feest, mijn leven, zij zijn dood, maar ik
ben hier, ik juich, ik huil, ik zing –

Ik ben ontdekt. Ze hebben mij gezien, de inboorlingen.

Ik ben het niet, roep ik.

Ik was het niet.

Ik heb het niet gedaan.

Heel even heerst er verwarring. Dan begint de eerste al
naar mij toe te klimmen, machete in de hand, op de voet
gevolgd door de anderen.

Uit mijn ooghoek zie ik verderop iemand in een gestreepte
badjas zonder ceintuur achter een camerastatief. Hij staat
foto's te maken. Paps! Help! Hij kijkt even op en groet me

vaag. Zijn voeten in de voetenzak. Wat heb ik gedacht? Dat hij zich aan een liaan naar mij toe zou slingeren?

Ik heb geen tijd, ze komen met zijn allen omhoog. Ik sprint weg, voor zover dat gaat. Ooit was ik behoorlijk atletisch, maar verwaarlozing en ouderdom eisen hun tol. En roken en drinken natuurlijk. Ze zijn met teveel. Ze zijn sneller dan ik. Ik moet iets. Ik denk aan de carbidlamp in mijn rugzak. Als de bliksem haal ik hem eruit. Hoe moet dat, carbidschieten? Ik stop een beetje carbid in mijn gedeukte veldfles en schud goed terwijl ik een zakdoek in de opening prop. Ik steek een punt van de zakdoek aan en smijt de fles naar de aanstormende negers.

Een enorme knal, gelukt! Ik kijk naar beneden, het brandt. Het vuur grijpt razendsnel om zich heen, ik zie nog net een aan flarden gereten veldfles, dan wordt de rook te dicht. Waar zijn de negers? Wat heb ik gedaan? De brand waait mijn kant op. Ik zet het op een rennen. Mijn helm is afgevallen, varens striemen in mijn gezicht, ik slip over gladde boomwortels, haal mijn armen en benen open. Happen rook krijg ik binnen, ik hoest, ik ben misselijk, het vuur zit me op de hielen.

Daar, ja, daar glinstert water! Ik weet het zeker, daar is de rivier, wie weet met Humphrey Bogart, snel, schiet op! Ik plens al door het water als ik de boomstamkano zie gaan. Hij is midden op de rivier. Kalm peddelend brengt mijn vader zich in veiligheid.

Ik mag dan niet meer zo atletisch zijn als voorheen,
zwemmen kan ik nog als de beste. In een paar slagen heb ik
hem ingehaald. Ik hang achter aan de kano, hij peddelt
voort, zijn blik in de verte. Ineens zie ik dat hij doorzichtig
aan het worden is. Hij verdwijnt, vervluchtigt voor mijn
ogen, badjas en al. Mijn vader is opgelost.

Ik hijs me in de kano.

Waar is de peddel?

Nee hè!?

Daar ga ik. Stuurloos stroomafwaarts. Van vlakbij word ik
nagekeken door de roze omrande ogen van een nijlpaard.
Langzaam begint de kano te draaien. Het duizelt me. Ze
zeggen dat je naar een vast punt moet kijken. Ik zou niet
weten waar. Ik doe mijn ogen dicht. Daar ben ik in Kigali,
Rwanda. Afgeladen vol is het theater, een zee van zwarte
hoofden om me heen.. Het einde van de voorstelling. Mijn
spelers buigen. O, wat hou ik van ze, wat zal ik ze missen,
en o, wat hou ik ook daarvan, van het missen, wat is dat
met mij, dat ik alles met graagte weer laat schieten.

Hier geloof ik in. Deze ruimte. Een gaatje in de tijd.

U daar, ik hier.

Een wederzijdse blootstelling.

U laat mij toe in uw prefrontale cortex en uw pariëtale
kwabben. Met uw permissie bepotel ik uw neuronen.

Ik op mijn beurt vertrouw op uw welwillendheid.

In deze donkere holte, dit gaatje in de tijd, buigen we ons met ingehouden adem over een klein exemplaar, hoe je het ook neemt, van de soort mens.

Ik hoor geruis. Gebulder. O ja, ik krijg natuurlijk een stroomversnelling en een waterval! En als het goed is, vlak voor ik met kano en al naar beneden stort, een tak die laag over het water hangt en die ik op het laatste moment kan vastgrijpen.

Ik doe mijn ogen open.

Nou, dat is flauw. Geen tak.

Daar tuimel ik de diepte in.

Ben ik toch nog vergeten te vertellen van de jood uit Wenen.

Met het examen is het inderdaad niks geworden.

Ik heb het misschien niet goed begrepen.

Misschien is dit mijn leven niet, maar een toevallige samenloop. Een woekering van cellen, de onafwendbare uitkomst van ontelbare processen die de afgelopen 13,7 miljard jaar hebben plaatsgegrepen. Is dat ik van mij maar een aaneenschakeling van toevallen of nee: noodzakelijke gevolgen, blind en doof, zonder doel of bedoelingen. Is het niet meer dan toeval of nee: noodzakelijk gevolg dat ik deze woorden uit mijn mond laat rollen, als 'ik' nog de juiste term is. In dat geval hoef ik mij nergens voor te schamen, en u evenmin, we zijn door de oerknal de tijd in gekatapulteerd en daar vliegen we nu, hotsend en botsend, elkaar ongewild wel en wee berokkenend. Schuld bestaat niet en dat alleen al is een sterke aanwijzing dat ik evenmin

besta. Toch heb ik de indruk dat ik mijn best heb gedaan, zij het voor een overbodig diploma en ook weet ik zeker dat ik heb liefgehad, hoewel het niet meevalt dat laatste staande te houden nu ik mezelf zo grondig moet betwifelen.

Ik mag misschien stoppen met rennen en gaandeweg mijn mond houden, dat zou wel zo rustig zijn, ook voor jou, en voor u zeker, om over mezelf maar niet te spreken, dat het stil zou zijn en dat ik me ergens bij neer kon leggen, toch het liefst een levend wezen, een mens als het even kan, maar ik weet niet of dat er nog in zit.

Laat ik in elk geval stoppen met tuimelen. Zo hoog is geen enkele waterval.

Kijk, ik ben er, hier eindigt het oerwoud. Hoor, de zee, ik hoor de zee, waar het leven begon, toch ook al weer een poosje geleden, een goede plek om ermee op te houden. In dit witte zand ga ik liggen. Ik hoef alleen nog maar naar de lucht te kijken. Bezaaid met de sterren met al die namen waarvan ik nooit weet welke bij welke hoort, Orion, Cassiopeia, Zuiderkruis. En de wolkige melkweg.

Daar gaat een nachtvogel of wat is het? Een donkere schaduw die naar beneden komt zeilen.

Het is een parachute met een parachutist eraan. Hij zwaait naar me. Grappig, ik ken geen parachutist. Hij landt met een elegante afsprong, de parachute zijgt neer. Klik klik gespt hij zich los, zet zijn bril en helm af, een vracht lang haar valt over zijn schouders. Een lief, lachend gezicht – het is mijn kleindochter!

Slapen naast mijn kleinkind wil ik.

‘Ben je hier helemaal?’ zegt ze

Ja, hier ben ik.

Marieke Zal ik je toedekken?

EINDE

Los inzetbaar stukje tekst, naar believen te gebruiken, bijvoorbeeld in geval van nood:

Annemarie Altijd bang dat ik het kwijtraak. Mijn tekst. De draad. Dat de touwtjes me uit handen glippen.